

2023-10-25 Nr. NV-2621

ĮSTATYMO PROJEKTAS Nr.: TAP-23-1422 TAIS-23-11560(2)		DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS KARO PRIEVOLĖS ĮSTATYMO NR. I-1593 PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO (TOLIAU – ĮSTATYMO PROJEKTAS) IR SU JUO SUSIJUSIŲ ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ		
		Rengėjas	Svarstyta	Siūloma
Įtraukta į artimiausią Seimo sesiją	Pasirenkama ☒ Taip ☐ Ne	Krašto apsaugos ministerija	Pasirenkama ☐ TAP ☐ LRV pasitarimas ☐ LRV posėdis ☐ Nesvarstyta Data iš kalendoriaus	Pasirenkama ☒ Svarstyti TAP ☐ Svarstyti LRV pasitarime ☐ Svarstyti LRV posėdyje ☐ Gražinti tobulinti
Igyvendina Vyriausybės programą	Pasirenkama ☒ Taip ☐ Ne			

SPRENDŽIAMA PROBLEMA

Įstatymo projektu siekiama:

- stiprinti visuomenės parengimą ginkluotai krašto gynybai;
- didinti privalomosios pradinės karo tarnybos patrauklumą;
- parengti didesnį jaunesniųjų vadų bei trūkstamų specialistų skaičių;
- pritraukti daugiau karo prievolinių į profesinę karo tarnybą, pagerinti karinio rengimo kokybę;
- sudaryti sąlygas padidinti aktyviojo kariuomenės personalo rezervo karių skaičių ir užpildyti ginkluotųjų pajėgų karo meto struktūrą parengtu personalu;
- patikslinti nuostatas dėl alternatyviosios krašto apsaugos tarnybos administravimo.

PROBLEMOS SPRENDIMO PRIEMONĖS

Įstatymo projekte:

1. Siekiant sukurti lankstesnę, patrauklią karo prievolinių ir kartu užtikrinančią krašto gynybos poreikius privalomosios pradinės karo tarnybos sistemą, atsižvelgiant į karo prievolinių civilinę kvalifikaciją, studijavimą aukštosiose mokyklose bei krašto gynybos poreikius, numatoma individualizuoti tarnybos parinkimą pagal jos atlikimo trukmę, būdą (nuolatinai ar atliekant dalimis) ir karinio rengimo programos turinį.
2. Siekiama sudaryti sąlygas karo prievolę atlikti asmenims, kurie dėl sveikatos būklės pripažinti netinkamais privalomajai karo tarnybai, tačiau pareiškė norą ją atlikti.
3. Nustatoma, kad privalomoji pradinė karo tarnyba gali būti atliekama ne tik kariniuose vienetuose, bet ir karinėse mokymo įstaigose.
4. Siūloma dalį karo prievolinių, studijuojančių aukštosiose mokyklose, skirti į nuo 160 iki 200 dienų trukmės privalomąją pradinę karo tarnybą, kuri būtų atliekama pagal jaunesniųjų karininkų vadų mokymo programą. Jai atlikti būtų naudojama karinių mokymo įstaigų infrastruktūra bei personalas.
5. Sutrumpinti karo prievolinių, šaukiamų į privalomąją pradinę karo tarnybą, maksimalią amžiaus ribą iki 21 metų (vietoj 23 metų). Panaikinus privalomosios pradinės karo tarnybos atidėjimo pagrindą aukštųjų mokyklų studentams, numatoma, kad šaukiamų karo prievolinių skaičius padidės, tai leis į privalomąją pradinę karo tarnybą pašaukti šaukimo planuose nustatytą karo prievolinių skaičių, todėl nebebus poreikio karo prievolinius įtraukti į šaukimo sąrašus iki 23 metų.
6. Siūloma, kad privalomąją pradinę karo tarnybą jaunuoliai atliktų iš karto sulaukę pilnametystės, taip būtų sudaromos sąlygos atliks pareigą nevaržomai planuoti ateities veiklas.
7. Siūloma atsisakyti nuostatos, kad aukštųjų mokyklų studentai, kuriems nuolatinė privalomoji pradinė karo tarnyba atidėta individualia tvarka, į šią tarnybą, pasibaigus studijoms, šaukiami iki 26 metų (įskaitytinai).
8. Siūloma nustatyti naujas išimtis iš bendro šaukimo amžiaus, nustatant, kad karo prievoliniai, kuriems privalomoji pradinė karo tarnyba atidėta individualia tvarka šaukiami iki 22 metų (įskaitytinai), karo prievoliniai, įgiję Lietuvos kariuomenėje trūkstamas profesijas (kvalifikacijas), į privalomąją pradinę karo tarnybą šaukiami iki 30 metų (įskaitytinai). Amžiaus riba iki 30 metų pasirinkta atsižvelgiant į tai, kad studijos aukštosiose mokyklose trunka nuo 3 iki 13 metų (pvz., medicinos studijų krypties).
9. Siekiant užkardyti tarnybos vengimą, siūloma nustatyti šaukiamojo amžiaus išimtis iki 30 m. (įskaitytinai) karo prievoliniams, kurie į privalomąją pradinę karo tarnybą buvo paskirti, tačiau neatvyko jos atlikti.
10. Siūloma nustatyti, kad bendra privalomosios pradinės karo tarnybos trukmė 9 mėnesiai, kuri gali būti trumpinama, bet ne daugiau kaip 3 mėnesiais. Planuojama, kad Lietuvos kariuomenėje 9 mėnesių tarnybą atliktų nuo 50 iki 65 procentų, o 6 mėnesių trukmės – nuo 35 iki 50 procentų privalomosios pradinės karo tarnybos karių.
11. Siūloma nustatyti skirtingą privalomosios pradinės karo tarnybos atlikimo trukmę, diferencijuojant ją pagal krašto

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

gynybos poreikius ir karo prievolę atliekančius subjektus:

- 9 mėnesių trukmės tarnyba būtų nustatoma karo prievolinkams (paskirtiems į pareigas, kuriose tarnaujantiems kariams pagal Lietuvos kariuomenės vado patvirtintas programas būtinas 9 mėnesių karinis rengimas; kurie pagal asmenines ir dalykines savybes, sukauptą patirtį bei turimą kvalifikaciją gali būti paskirti į jaunesniųjų vadų arba specialistų pareigas; siekiantiems tapti profesinės karo tarnybos kariais; motyvuotiems ir pareiškusiems norą tarnauti 9 mėnesius);

- karo prievolinkams, įgijusiems profesijas (kvalifikacijas), kurių trūksta Lietuvos kariuomenėje, nustatoma 3 mėnesių trukmės privalomoji pradinė karo tarnyba. Šiuo metu Lietuvos kariuomenės karo meto struktūrai užpildyti trūksta apie 2 tūkstančių specialistų, kurie nerengiami krašto apsaugos sistemos institucijose;

- karo prievolinkams, kurie neatitinka sveikatos būklės reikalavimų, tačiau raštu pareiškė norą atlikti privalomąją pradinę karo tarnybą ir atitinka planuojamus ginkluotųjų pajėgų personalo poreikius, Lietuvos kariuomenės vadas nustatytų privalomosios pradinės karo tarnybos trukmę, atsižvelgiant į kariui būtinų žinių ir gebėjimų įgijimą;

- karo prievolinkams, studijuojantiems aukštosiose mokyklose ar jas baigusiams, nustatoma nuo 160 iki 200 dienų privalomoji pradinė karo tarnyba, kuri atliekama pagal Lietuvos kariuomenės vado patvirtintą jaunesniųjų karininkų vadų mokymo ar kitas rengimo programas. Atlikti nurodytos trukmės privalomąją pradinę karo tarnybą taip pat gali būti skiriami karo prievolinkai, kuriems atliekant 9 mėnesių privalomąją pradinę karo tarnybą būtų padaryta neproporcingai didelė žala jų asmeniniams ar visuomeniniams interesams. Ši tarnyba būtų organizuojama dalimis ir trukmė ne ilgiau kaip 3 metus, karo prievolinkai atliktų tarnybą nesustabdydami ar nenutraukdami studijų. Karo prievolinkai, kuriems atliekant 9 mėnesių privalomąją pradinę karo tarnybą būtų padaryta neproporcingai didelė žala, nebūtų atleidžiami nuo privalomosios pradinės karo tarnybos ir tarnybą atliktų dalimis organizuojamos tarnybos būdu.

13. Nustatyti karo prievolinkų sąrašo sudarymo tvarką, nustatant, kad karo prievolinkų sąrašas sudaromas pagal pirmumo grupes.

14. Siūloma nustatyti privalomosios pradinės karo tarnybos atidėjimo atvejus, numatant, kad privalomoji pradinė karo tarnyba nebūtų atidedama aukštųjų mokyklų studentams, vidaus tarnybos sistemos pareigūnams, Valstybės saugumo departamento žvalgybos pareigūnams, Specialiųjų tyrimų tarnybos pareigūnams ir Vadovybės apsaugos tarnybos pareigūnams. Atidėjimo atvejų mažinimą lemia nepakankamas šaukiamų karo prievolinkų skaičius (aukštųjų mokyklų studentai) bei pareigūnų, kurie, įvedus karo padėtį, tampa ginkluotųjų pajėgų nariais arba kurių veikla glaudžiai koordinuojama su ginkluotosiomis pajėgomis, pagrindinio karinio parengtumo trūkumas.

15. Siūloma nustatyti, kad aktyviojo rezervo kario atliekamos tarnybos aktyviajame rezerve trukmė – 15 metų nuo skyrimo į aktyvųjų rezervą. Tarnybos trukmės aktyviajame kariuomenės personalo rezerve pailginimas nuo 10 metų iki 15 metų leistų suformuoti pakankamą aktyviojo kariuomenės personalo rezervą bei jį parengti tinkamai vykdyti užduotis mobilizacijos ir karo padėties metu.

16. Siūloma nustatyti ilgesnį į aktyvųjų rezervą paskirtų karo prievolinkų dalyvavimo pratybose ar mokymuose terminą (į kartotinius mokymus bei užduočių vykdyti kariai būtų šaukiami ne 60 dienų per 10 metų, o 90 dienų per 15 metų).

17. Siūloma nustatyti asmenų, sukakusių 17 metų, pareigas, iki jie įstatymų nustatyta tvarka įgyja karo prievolinko statusą. Siekiama, kad 17 metų jaunuoliai pasitikrintų sveikatą Lietuvos kariuomenės gydymo įstaigose, iki jiems sukaks 18 metų. Sukakę 18 metų arba baigę vidurinę ar profesinę mokyklą jaunuoliai galėtų iš karto pradėti privalomąją pradinę karo tarnybą.

18. Siūloma nustatyti kelionės išlaidų kompensavimo mechanizmą, subsidijas darbo užmokesčiui, susijusias su darbo vietos išlaikymu (1 mėn.), su privalomąją pradinę karo tarnybą atlikusių karo prievolinkų įdarbinimu (6 mėn.).

19. Siūloma nustatyti privalomąją pradinę karo tarnybą atliekančių asmenų skatinimą piniginėmis išmokomis.

20. Siekiant, kad alternatyvioji krašto apsaugos tarnyba atitiktų civilinės tarnybos sampratą, Įstatymo projektu: tikslinamas Įstatymo pavadinimas ir jo paskirtis; alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą pavedama administruoti Vyriausybės įgaliotai institucijai; sprendimą dėl prašymo atlikti alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą pripažinimo pagrįstu priimtų komisija; nustatoma, kad šių asmenų sveikata tikrinama ne Karinėje medicinos ekspertizės komisijoje, bet sveikatos priežiūros įstaigose, ir tik tuo atveju, jei to reikalauja darbo, kurį skiriama atlikti, pobūdis; nustatomas alternatyviosios krašto apsaugos tarnybos atlikimas ir apmokėjimas už ją, kai paskelbiama mobilizacija; numatoma galimybė alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą skirti atlikti ne tik valstybės ar savivaldybių institucijose ar įstaigose, bet ir nevyriausybinėse organizacijose; alternatyviosios krašto apsaugos tarnybos trukmė ilginama iki 12 mėnesių.

Susijusiuose įstatymų pakeitimų projektuose numatoma administracinė (išvykimo reikalavimų nesilaikymas, karo prievolinkų ir alternatyviosios krašto apsaugos tarnybos prievolinkų pareigų nevykdymas) ir baudžiamoji atsakomybė (vengimas atrankos ir skyrimo į alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą ir jos atlikimo). Atitinkami pakeitimai daromi ir kituose teikiamuose įstatymų projektuose.

ĮGYVENDINIMO MECHANIZMAS

Įstatymo nuostatų įgyvendinimą užtikrintų karo prievolę administruojančios institucijos.

SUINTERESUOTŲ ASMENŲ ĮTRAUKIMAS

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

Įstatymų projektas derintas su Teisingumo ministerija, Finansų ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Vidaus reikalų ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija ir Valstybine duomenų apsaugos inspekcija. Pastabas dėl įstatymo projekto pateikė Valstybės saugumo departamentas ir Lietuvos studentų sąjunga. Rengiant Įstatymo projektą konsultuotasi su Lietuvos universitetų rektorių konferencijos, Lietuvos studentų sąjungos, Vilniaus universiteto studentų atstovybės ir Lietuvos jaunimo organizacijų tarybos atstovais.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DERINIMAS

Likusios nesuderintos pastabos:

- Lietuvos studentų sąjunga kategoriškai prieštarauja dabartinei projekto redakcijai, kada studentai yra išbraukiami iš išimčių sąrašo.
- Socialinės apsaugos ir darbo ministerija siūlo nustatyti, kad alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą administruoja krašto apsaugos ministro įgaliota institucija ar įstaiga.
- Vidaus reikalų ministerija ir Valstybės saugumo departamentas atkreipia dėmesį į tai, kad Įstatymo projekte atsiskoma nuostatų dėl privalomosios pradinės karo tarnybos individualia tvarka atidėjimo vidaus tarnybos sistemos pareigūnams ir Valstybės saugumo departamento pareigūnams.

KITI SVARBŪS ASPEKTAI

Įstatymo projekto įgyvendinimas dėl karo ir alternatyviosios krašto apsaugos tarnybos prievolinkams mokamų išmokų sistemos tobulinimo 2025 m. galėtų pareikalauti apie 3,15 mln. eurų.

Pažymėtina, kad Įstatymo projekto rengėjai nei lydraštyje nei aiškinamajame rašte nepateikia duomenų apie pokyčius priėmus Įstatymo projektu siūlomus pakeitimus:

- kiek per metus ketinama pašaukti į privalomąją pradinę karo tarnybą;
- kiek iš jų būtų aukštųjų mokyklų studentų ir kitų asmenų, kuriems panaikinama galimybė dėl privalomosios pradinės karo tarnybos individualia tvarka atidėjimo;
- kiek ketinama pritraukti asmenų, kurie dėl sveikatos būklės pripažinti netinkamais privalomajai karo tarnybai, tačiau pareiškė norą ją atlikti;
- kaip pasikeistų aktyviojo kariuomenės personalo rezervo karių skaičius.

Abejotina, ar Įstatymo projektu siūloma galimybė trumpinti privalomosios pradinės karo tarnybos trukmę ir Lietuvos kariuomenės vadui suteikiami įgaliojimai nustatyti šią trukmę, taip pat karo prievolinkams, studijuojantiems aukštosiose mokyklose, nustatoma privalomosios pradinės karo tarnybos kintama trukmė nuo 160 iki 200 dienų užtikrintų asmenų lygiateisiškumo principą.

PAŽYMĄ PARENGĖ

Dalius Labanauskas

Planavimo biuras, patarėjas